

Factsheet technische sessie Femicide 27 november 2024

Commissies Zorg, Welzijn, Cultuur & Sport (ZWCS) en Bestuur, Organisatie, Financiën en Veiligheid (BOFV)

Van: Mark Jongsma, Leon van Koppen en Nicky Snoeij
E-mail: m.jongsma@griffie.rotterdam.nl en l.vankoppen@griffie.rotterdam.nl
Ons kenmerk: 24bb008160

Datum : 22 november 2024
Betreft : Technische sessie Femicide
Vergadering: 27 november 2024

Wat is Femicide?

Femicide is dodelijk gender gerelateerd geweld tegen vrouwen. Bij vier op de vijf vrouwen die in Nederland om het leven komen door moord of doodslag, is dit door toedoen van een partner, ex-partner, ouder of ander familielid. Femicide raakt vrouwen uit alle lagen van de bevolking en hangt vaak samen met ongelijkheid, dwang en controle in de relatie.

Feiten en cijfers over huiselijk geweld en femicide

- Tussen 200.000 - 230.000 volwassenen zijn jaarlijks slachtoffer van ernstig of herhaaldelijk huiselijk geweld;
- 100.000 kinderen zijn slachtoffer van kindermishandeling;
- In bijna 80% van de gevallen waarin in Nederland een vrouw of meisje is omgebracht is de dader iemand uit de huiselijke kring: een (ex-)partner, een ouder of een ander familielid;
- 90% van de gevallen van femicide door een (ex-) partner volgt een vast patroon van escalatie;
- Femicide ontstaat vaak uit vormen van huiselijk geweld, waaronder psychologische, fysieke en seksuele controle.
- Er zijn gemiddeld 74 incidenten per jaar van geweld tussen (ex-)partners;
- Jaarlijks komen er 8000 nieuwe zaken van huiselijk geweld of mishandeling binnen bij het Openbaar Ministerie. Het OM van Rotterdam heeft substantieel de hoogste instroom van Nederland m.b.t. huiselijk geweld zaken;
- In 57% van de gevallen van partnergeweld wordt ook geweld tegen kinderen in het gezin gepleegd;
- 55% van de vrouwen die mishandeld worden, hebben ook huisdieren die mishandeld worden;
- Slechts 17% van de gevallen van huiselijk geweld wordt gemeld bij de politie;

Twee typen van Huiselijk Geweld

1. Situationeel/Systemisch geweld (85%)
Hier is sprake van tijdelijk, wederkerig geweld. Oorzaken kunnen onder andere stress (geld, echtscheiding, woonruimte), opvoed-onkunde of verslavingsproblematiek zijn.
2. Intieme terreur (15%)

Chronisch geweld waarbij de dader (meestal een man) controle uitoefent over het slachtoffer (meestal een vrouw). Dit heeft de grootste kans op escalatie, met als uiterste gevolg femicide. Het slachtoffer gebruikt geen geweld, tenzij uit zelfverdediging.

Patronen van intieme terreur en de fases van huiselijk geweld en partnermoord

Uit onderzoek blijkt dat 90% van de zaken waarin vrouwen vermoord worden door een (ex-)partner, verloopt volgens een vast patroon. Hierbij zijn acht fases van belang:

1. Stroef relatieverleden
2. Te hard van stapel lopen
3. Leven met (dwingende) controle ("coercive control")
4. Een ingrijpende gebeurtenis
5. Escalatie
6. Een verandering in het denken
7. Moordplannen
8. Moord en zelfdoding

Het herkennen van deze fases biedt kansen om op tijd in te grijpen en erger te voorkomen. Het is hierbij essentieel dat zowel het slachtoffer zelf als de mensen om hen heen zich bewust zijn van de signalen die wijzen op escalatie. Elke fase van geweld vraagt om de inzet van verschillende organisaties en experts. Alleen door intensieve samenwerking tussen politie, zorginstanties, maatschappelijke organisaties en juridische experts kunnen de juiste interventies op de juiste momenten worden ingezet om femicide te voorkomen.

Rode vlaggen en dwingende controle (coercive control)

Er is een vrij groot aantal rode vlaggen dat kan duiden op een situatie van intieme terreur, ook wel intiem partnergeweld, met als uiterste risico femicide. Als een of meerdere rode vlaggen gesignaleerd worden stelt het OM in gezamenlijkheid met andere partners, met (meer) expertise vast of in de specifieke kwestie sprake zou kunnen zijn van intieme terreur. Zodat hier de beoordeling en interventies op kunnen worden bijgesteld waar mogelijk. De rode vlaggen worden hieronder opgesomd:

- Eerdere geweldsincidenten en recent gewelddadig gedrag
- Toenemend controlerend gedrag
- Bedreigingen, intimidatie of stalking
- Extreme angst bij het slachtoffer
- Financiële afhankelijkheid en isolatie
- Escalatie van geweld of geweld tijdens de zwangerschap
- Voorgeschiedenis van psychische problemen bij dader
- Bezit van (vuur)wapens
- Voorafgaande schendingen van beschermingsbevelen
- Recente scheiding of relatiebreuk
- Poging verwurging, verstikking of verdrinking
- Dierenmishandeling
- Gedwongen seks
- Onthouden van zorg die acuut de gezondheid bedreigt
- Slachtoffer durft niet te spreken in de buurt van de partner en/of toont angst voor partner

Wat doen de politie en het OM bij Huiselijk geweld zaken

Zaken van intieme terreur krijgen bij het Openbaar Ministerie het label 'Huiselijk geweld' en worden rood weergegeven. Dit betekent dat alle ketenpartners voor zover aanwezig aan de

beslistafel moeten worden gevraagd. Zaken van huiselijk geweld kunnen over het algemeen (m.u.v. stalking i.v.m. klachtdelict) ambtshalve worden opgepakt. Dit is relevant in zaken van huiselijk geweld, omdat meldingen door angst niet altijd worden doorgezet richting een aangifte. Het overwegen hiervan is dus van belang, waarbij de mate van onveiligheid de kern-overweging moet zijn. Bij zaken van huiselijk geweld is het van belang dat de goede vragen worden gesteld en dat voldoende wordt doorgevraagd als niet alles direct duidelijk is tijdens het bespreken van een zaak.

Aanpak van femicide

Er is nog onvoldoende grip en zicht op signalen (rode vlaggen) die erop wijzen dat geweld uit de hand loopt, met mogelijk een fatale afloop. Ook moeten passende hulpverlening en (strafrechtelijke) interventies beter beschikbaar zijn en beter ingezet worden. Femicide voorkomen vraagt om een totaalaanpak: van preventie tot strafrechtelijke aanpak.

- Primaire preventie: Het aanpakken van de grondoorzaken van geweld tegen vrouwen, waaronder het bevorderen van gendergelijkheid en bewustwording.
- Zicht op (dreigend) geweld: het tijdig herkennen van signalen van geweld of een dreigende situatie
- Interventies en hulpverlening: het versterken van hulp, zorg en interventies bij dreigende of bij onderbouwende vermoedens van huiselijk geweld
 - Bescherming van slachtoffers verbeteren, strafrechtelijk aanpak psychisch geweld verbeteren en hulpaanbod plegers verbeteren
- Inzicht in problematiek en aanpak: verbeteren van inzicht in de aard en omvang van femicide

Met de aanpak van femicide wordt voorgebouwd op die van huiselijk geweld, kindermishandeling en gendergerelateerd geweld. Door femicide zichtbaar te maken, signalen op tijd te herkennen en gendergelijkheid te bevorderen kunnen toekomstige slachtoffers worden voorkomen.

Achtergrondinformatie

- [‘Stop femicide!’](#), Plan van aanpak om dodelijk geweld tegen vrouwen en meisjes door (ex-) partner of familie te voorkomen.
- [Kamerbrief](#) over plan van aanpak ‘Stop femicide’ 7 juni 2024
- Zie voor een overzicht van rode vlaggen bijvoorbeeld: [Factsheet Intieme terreur](#)
- Raadsvoorstel over beleidsplan huiselijk geweld [23bb008752](#) (met bijlagen Beleidsplan ‘Samen naar een toekomst zonder geweld’ [23bb008754](#), Evaluatie beleidskader Bouwen aan een toekomst zonder geweld [23bb008757](#) en Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling Samen de cirkel doorbreken 2024-2027 [23bb008759](#))
- Film over dwingende controle door Augeo Foundation in samenwerking met Filomena ([youtube](#))
- [Fragment](#) nporadio1: Sue Preenen (OM) over de aanpak van femicide
- Femicide: feiten en cijfers ([Movisie](#))

Artikelen

- ‘Lichtpuntje in strijd tegen femicide: vrouwenmoord wordt apart geregistreerd’, [Hart van Nederland](#) 27 september 2023
- ‘Politie ontmoedigt zedenslachtoffers volgens rapport te vaak bij het doen van een aangifte’, [Volkskrant](#) 5 september 2024
- ‘Leer de ‘rode vlaggen’ van femicide herkennen’, [NRC](#) 27 september 2024

- 'Groot gebrek aan noodbedden voor vrouwen die vluchten voor gewelddadige partner: noodgedwongen opgevangen in hotels en vakantieparken', [Telegraaf](#) 28 september 2024
- 'Als vrouw van A. (35) zegt dat ze wil scheiden, verliest hij de controle: hij wurgt haar op de bank', [AD](#) 8 oktober 2024
- 'Staatssecretaris Coenradie: psychisch geweld wordt strafbaar', [Telegraaf](#) 16 oktober 2024
- 'De 'blinde vlekken' in de aanpak van femicide: "Zolang hij blijft ademen, houdt hij niet op"', [Vers beton](#) 30 oktober 2024
- 'Burgemeester Rijswijk: 'Als er vrouwen bang zijn in mijn gemeente, dan is het mijn taak om ze te helpen', [NRC](#) 1 november 2024

Boeken

- Jane Monckton Smith – In Control
- Gertien Koster en Jos Schuring – Stop Femicide
- Bianca Voerman en Cleo Brandt – Eerste hulp bij stalking

Podcasts

- Zij is van mij (van Saskia Belleman, De Telegraaf)
- Napleiten aflevering 102 en 104
- Vrouwenmoord (van Esther Monsma, SBS)
- Assume Nothing (BBC over 8 fases intieme terreur)
- SSR meestervertellers, afleveringen 2 (aanpak HG) en 53 (femicide)

Documentaire

- Look what you made me do (2doc via NPO)

